

แผนยุทธศาสตร์

พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่

(พ.ศ. 2561- 2564)

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระราชทานอาชีพการเลี้ยงโคนมและผลิตภัณฑ์นม รวมทั้งกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการเลี้ยงโคนมให้แก่พสกนิกรชาวไทย ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับอาชีพการเลี้ยงโคนมอย่างจริงจัง ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อทดแทนการนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นม และทดแทนการปลูกพืชที่มีปัญหาทางด้านการผลิตและการตลาดตามแผนปรับโครงสร้างภาคการเกษตร ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และเสริมสร้างสุขภาพให้กับเยาวชนของประเทศ

จังหวัดเชียงใหม่มีการเลี้ยงโคนมมากที่สุดในภาคเหนือ และจากห่วงโซ่อุตสาหกรรมนมของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ายังประสบปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำของห่วงโซ่ เริ่มตั้งแต่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ศักยภาพการเลี้ยง ต้นทุนอาหารที่สูงขึ้น ตลอดจนต้นทุนแฝงที่เกิดจากการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังปลายน้ำ เช่น ศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบพบปัญหาคุณภาพนํ้านมดิบ การขนส่งที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังผู้ประกอบการแปรรูปนม รวมทั้งยังมีการแข่งขันกับโควตาการนำเข้านมผง ทำให้มีปัญหาระทบถึงปลายทางของห่วงโซ่ ได้แก่ ผู้บริโภค

คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โคนม จังหวัดเชียงใหม่ ตามคำสั่งสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ 45/2561 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2561 ได้ดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์โคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2556 – 2559 ที่มีอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม ปี 2560 – 2569 ของกรมปศุสัตว์ และเป็นปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้ผลสรุปเป็นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้โคนมทั้งระบบ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและองค์กรโคนม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มศักยภาพการผลิตนํ้านมโคให้ได้มาตรฐานสากล ยุทธศาสตร์ที่ 4 การแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มนํ้านมโคและผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ต้องการของตลาด ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาการตลาดให้นํ้านมโคและผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โคนม จังหวัดเชียงใหม่
กุมภาพันธ์ 2562

สารบัญ

	หน้า
บทนำ 3	
1. ทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561-2564	4
2. วัตถุประสงค์การจัดทำแผน 9	
สถานการณ์โคนม 10	
1. สถานการณ์โคนมปี 2560 10	
2. แนวโน้มสถานการณ์โคนม ปี 2561 18	
3. สถานการณ์โคนมของจังหวัดเชียงใหม่ 19	
ผลการวิเคราะห์ SWOT	21
ยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561-2564	24
แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561-2564	27

บทนำ

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมของจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมในจังหวัดเชียงใหม่แล้ว การจัดทำแผนจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทต่างๆที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยเรา ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
2. นโยบายรัฐบาล
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12
4. แผนพัฒนาภาคเหนือ
5. ยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)
6. ยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์
7. ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1
8. ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมจังหวัด เชียงใหม่ (พ.ศ. 2561- 2565) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับต่างๆ และนโยบายของผู้บริหารสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดที่จะพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม ของจังหวัดเชียงใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ธุรกิจอุตสาหกรรมนมมาตรฐาน และความปลอดภัยของประชาชนผู้บริโภค

การพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมของจังหวัดเชียงใหม่ จะใช้แผนยุทธศาสตร์นี้เป็นเครื่องมือในการบริหาร พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนารวมทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง

แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2565) ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ ในระยะเวลา 5 ปี โดยจะจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีมารองรับเป็นโครงการย่อย โดยจะจัดตามลักษณะการบริหารงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เนื่องจากการทำวิเคราะห์ SWOT analysis พบว่า แต่ละพื้นที่ของจังหวัด เชียงใหม่ เองยังมีแนวทางในการพัฒนาที่ต่างกัน เพื่อให้การพัฒนาสำเร็จและตรงตามความต้องการของเกษตรกรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแบ่งเขตในการพัฒนา โดยยึดหลักของแผนนี้กับการทำวิเคราะห์ SWOT analysis และความต้องการพัฒนาของเกษตรกรของแต่ละพื้นที่เป็นหลัก

การพัฒนาโคนมตลอดห่วงโซ่อุปทานของประเทศไทย ยังประสบปัญหาตั้งแต่ต้นทางไปถึงปลายทาง เริ่มต้นจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมยังคงพบกับปัญหาต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะค่าอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น ขาดแคลน แรงงาน ผลผลิตและคุณภาพน้ำนมต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด โรคเต้านมอักเสบและโรคปากและเท้าเปื่อยยัง เกิดปัญหาเป็นระยะ ส่งผลกระทบต่อเนื้อไปยังศูนย์รวบรวมน้ำนมโคและสหกรณ์ ที่ต้องรับภาระ

ในการบริหาร จัดการธุรกิจน้ำมันโคของสมาชิก เพื่อจัดการน้ำมันให้ได้คุณภาพดีตามเกณฑ์กำหนดของ ผู้ประกอบการแปรรูปน้ำมัน รวมทั้งการแข่งขันในการเลือกบริโภคสินค้าและผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคและการ นำเข้านมผงขาดมันเนย และผลิตภัณฑ์นมที่จะปลดภาษีในปี 2553 เป็นต้นไป จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำ ยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม เพื่อเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมของจังหวัด เชียงใหม่อย่างเป็นระบบ

1. ทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561 - 2564

เพื่อให้การจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปตามกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี นโยบายรัฐบาล นโยบายของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 1 ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ จึงกำหนดกรอบแนวคิดหลักในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งเน้นให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุ ซึ่ง ผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและ สร้าง ความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบ เศรษฐกิจ โดยกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเป้าหมายให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิต bio-bases ที่สำคัญ เป็น ฐานการผลิตอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย มีผลิตภาพการผลิตสูง และมีระบบบริหารจัดการที่ดีด้านประมง

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาภาคการเกษตรให้สามารถดำเนินการได้อย่าง ต่อเนื่องและมี ประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปของสภา ขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศ (สปท.) และยังสอดคล้อง กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเป็น เป้าหมายการ พัฒนาในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติโดยยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุ วิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน ” โดยมีแนวทางไปสู่ เป้าหมาย คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็น ผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1) เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยพัฒนาและบำรุงรักษา แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จัดระบบการปลูกพืชให้สอดคล้องปริมาณน้ำที่ทำได้ คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มี ศักยภาพ และขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรให้มากขึ้น และส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ใน การรวบรวม คัดเลือก และปรับปรุงพันธุ์กรรมพืช สัตว์ สัตว์น้ำและจุลินทรีย์ของท้องถิ่น

2) สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมการวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิต วิจัยและ พัฒนา เทคโนโลยีการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความหลากหลาย ของสินค้า และพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อปรับระบบการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

3) ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดและการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ โดยพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ให้เป็นที่ ยอมรับในระดับสากล ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยและ การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ และขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง

4) เสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตในห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร โดยเสริมสร้าง ศักยภาพ ของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพืช ปศุสัตว์ และการทำประมงให้ สอดคล้อง กับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด (Zoning) วิจัยพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักร สมัยใหม่ ในกระบวนการผลิต สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากร ชีวภาพ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง บริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร พัฒนา กลไกจัดการความเสี่ยงที่กระทบต่อสินค้าเกษตร และสร้างความร่วมมือด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน

5) ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการเกษตร ส่งเสริมขยายผลและพัฒนาการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน และควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อย่างเคร่งครัด

6) พัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการภาคเกษตรและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยพัฒนาฐานข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานด้านการเกษตร สร้างบุคลากรด้านการเกษตร และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้ทันสมัย

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2561 – 2564)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน) ได้จัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2561 – 2564) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวการค้า การลงทุนสู่สากล บนพื้นฐานความโดดเด่นวัฒนธรรมล้านนาสังคมน่าอยู่สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างคุณค่าและความโดดเด่นด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายการค้าการลงทุนและการค้าชายแดนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาเกษตรมูลค่าเพิ่มสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการและมีส่วนร่วมตอบสนองต่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564)

จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564) โดยกำหนดเป้าหมายและการพัฒนาจังหวัด “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) (เมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก) ประกอบด้วย 6 ประเด็นการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ เชื่อมโยงชุมชนและท้องถิ่น

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การส่งเสริมการเกษตร การผลิตสินค้าชุมชน การค้า การลงทุนสู่สากล

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การเสริมสร้างสังคมให้มีคุณภาพ คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ประเด็นการพัฒนาที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัย และความสงบสุขของประชาชน

ประเด็นการพัฒนาที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐและการให้บริการประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาล

การแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏอยู่ใน ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการเกษตร การผลิตสินค้าชุมชน การค้า การลงทุน สู่สากล ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

- การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2561 - 2564)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับ เชื่อมโยง การค้า การลงทุน และการค้าชายแดนเพื่อเพิ่ม ศักยภาพ ในการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ

นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

1) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ

โดยแก้ปัญหาการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรและการรุกกล้าเขตป่าสงวน โดยการกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รุกกล้า และออกมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มีไร่เกษตรกรใช้ เทคโนโลยีดาวเทียม สำรวจและวิธีการแผนที่ทันสมัย แก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่า ที่ไม่ชัดเจน อันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ

2) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยดูแลเกษตรกรให้มีรายได้ที่ เหมาะสมด้วย วิธีการต่างๆ เช่น การลดต้นทุนการผลิต การช่วยเหลือในเรื่องปัจจัยการผลิตอย่างทั่วถึง การ ช่วยเหลือ เกษตรกรรายย่อย ตลอดจนจนถึงการใช้กลไกตลาดดูแลราคาสินค้าเกษตรประเภทที่ราคาต่ำผิดปกติให้ สูงขึ้นตาม สมควร รวมทั้งแก้ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนทั้งที่ท่วมเป็นบริเวณกว้างและท่วมเฉพาะพื้นที่ และปัญหา ขาดแคลน น้ำในบางพื้นที่และบางฤดูกาล ซึ่งนำความเสียหายและทุกข์ร้อนมาให้แก่เกษตรกร โดยระดม ความคิดเพื่อ หาทางป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมรุนแรง ดังเช่นเหตุการณ์น้ำท่วมในปี 2544 และหาวิธีที่จะ แก้ปัญหาน้ำท่วม เฉพาะพื้นที่ให้ลดลงโดยเร็วไม่กระทบต่อพืชผล ส่วนภาวะภัยแล้งจนเกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อ การเกษตรนั้น รัฐบาลจะเร่งดำเนินการจัดสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายครอบคลุมทั่วพื้นที่เพาะปลูกให้ มากที่สุด ซึ่งจะ สามารถทำได้ในเวลาประมาณ ๑ ปี และในด้านเกษตรกรรมดำเนินการใน ๒ เรื่องใหญ่ คือ การ ปรับโครงสร้าง การผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแบ่งเขตเพื่อปลูก พืชผลแต่ละ ชนิด และการสนับสนุนให้สหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรเพิ่มบทบาทในฐานะผู้ซื้อ พืชผลจนถึง

การแปรรูปและการส่งออกได้ แล้วแต่กรณี เพื่อให้สหกรณ์เป็นผู้ค้าขายสินค้าเกษตรรายใหญ่อีกรายหนึ่ง ซึ่งจะช่วยคานอำนาจของกลุ่มพ่อค้าเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความสมดุลมากขึ้น

การพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

กรอบแนวคิดการพัฒนา

1) เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาการเกษตร แม้ว่าจะมีการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการพัฒนาการเกษตรของประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาของเกษตรกรยังคงมี อยู่ในสังคมไทย เป็นเพราะเกษตรกรไทยส่วนใหญ่เป็นรายย่อย การทำการเกษตรหลายพื้นที่ยังเป็นไปใน ลักษณะต่างคนต่างทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการ ดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาระบบการผลิตให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ตามหลักความ พอประมาณ

2) แรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลงและการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แรงงาน ในภาคการเกษตรลดลงเนื่องมาจากเคลื่อนย้ายไปทำงานในภาคการผลิตอื่น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของภาคการผลิตอื่น และทัศนคติของเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่า การทำการเกษตรเป็นงานที่หนักและลำบาก ไม่คุ้มค่า ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจทำอาชีพการเกษตร ส่งผลให้ แรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลง ซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

3) การปรับตัวของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) เกษตรกรจำนวนมากยังมี ข้อจำกัดในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตเชื่อมโยงไปจนถึงการแปรรูปและการตลาด การขาด ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการใช้ปัจจัยการผลิตทำให้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น การปรับตัวของ เกษตรกร จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เป้าหมายการพัฒนาการเกษตรของประเทศบรรลุผลสำเร็จได้

4) การส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร องค์กร เกษตรกร และสถาบันเกษตรกร

5) การบริหารจัดการสินค้าเกษตร ภาคการเกษตรมีความอ่อนไหวและเปราะบาง มากกว่า ภาคการผลิตอื่นๆ จึงควรเน้นในเรื่องการวางแผนความต้องการและการผลิตสินค้าเกษตร (Demand & Supply) ในระดับจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลให้กับส่วนกลางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในภาพรวม การขึ้น ทะเบียนเกษตรกร ทั่วประเทศเพื่อรู้ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ

6) มาตรฐานสินค้าเกษตร ประเทศไทยได้มีการพัฒนาด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรไป มากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งด้านองค์ความรู้การสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อยืดอายุของสินค้าเกษตร และ เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร ดึงดูดความสนใจและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้เป็น อย่างดี

7) โลจิสติกส์และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการเกษตร เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) โดยยกระดับบุคลากร ภาครัฐ เกษตรกร/สถาบันเกษตรกร เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาทักษะการบริหารจัดการโลจิสติกส์

ระดับฟาร์ม ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในโซ่คุณค่าของสินค้าเกษตร สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร

8) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การใช้พลังงานของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยหันมาพึ่งพาการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความต้องการพืชพลังงาน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

9) การเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การวางมาตรการและแนวทางเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือและสนับสนุนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาภาค การเกษตรของไทย

10) การวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตร รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร

11) กฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร

12) ความร่วมมือและข้อตกลงระหว่างประเทศ ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนา คือ การศึกษา กฎระเบียบและกฎหมายของประเทศคู่ค้าที่จะมีผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตร มาตรการนำเข้า ส่งออก สินค้า

13) การบริหารจัดการสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการค้าชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2. วัตถุประสงค์การจัดทำแผน

แผนยุทธศาสตร์โคนมและผลิตภัณฑ์นมของจังหวัดเชียงใหม่ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561-2564) สามารถกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์และถือปฏิบัติร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ของจังหวัด กลุ่มจังหวัด และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

สถานการณ์โคนม

1. สถานการณ์โคนมปี 2560

1.1 ของโลก

1.1.1 การผลิต

ปี 2556 - 2560 จำนวนโคนมในประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลก มีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.33 ต่อปี โดยในปี 2560 มีจำนวน โคนมรวม 142.55 ล้านตัว เพิ่มขึ้นจาก 140.97 ล้านตัว ของปี 2559 ร้อยละ 1.12 ประเทศที่มีการเลี้ยงโคนมมากที่สุด คือ ประเทศอินเดีย มีจำนวนโคนมรวม 56.50 ล้านตัว รองลงมา ได้แก่ สหภาพยุโรป 23.55 ล้านตัว และบราซิล 17.85 ล้านตัว

ตารางที่ 1 จำนวนโคนมในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 – 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
อินเดีย	48.25	50.50	52.50	54.50	56.50	4.00
สหภาพยุโรป	23.19	23.47	23.56	23.60	23.55	0.36
บราซิล	16.60	16.83	17.43	17.43	17.85	1.82
สหรัฐอเมริกา	9.22	9.26	9.31	9.33	9.40	0.46
จีน	8.35	8.40	8.40	8.00	7.50	-2.60
รัสเซีย	8.25	8.05	7.75	7.55	7.32	-2.99
อื่นๆ	21.18	21.09	20.77	20.56	20.43	-0.97
รวม	135.04	137.60	139.72	140.97	142.55	1.33

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

ปี 2556 - 2560 ผลผลิตน้ำนมดิบในประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ มีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.68 ต่อปี โดยผลผลิตน้ำนมดิบในปี 2560 มีปริมาณรวม 502.20 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 493.84 ล้านตัน ของปี 2559 ร้อยละ 1.69 ประเทศที่มีผลผลิตน้ำนมดิบมากที่สุด คือ สหภาพยุโรป มีผลผลิตน้ำนมดิบรวม 151.30 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา 98.11 ล้านตัน และอินเดีย 72.00 ล้านตัน

ตารางที่ 2 ปริมาณผลผลิตนํ้านมดิบในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 – 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	140.10	146.50	150.20	151.00	151.30	1.86
สหรัฐอเมริกา	91.28	93.49	94.62	96.34	98.11	1.76
อินเดีย	57.50	60.50	64.00	68.00	72.00	5.83
จีน	34.30	37.25	37.55	36.02	35.50	0.35
รัสเซีย	30.53	30.50	30.55	30.47	30.70	0.10
บราซิล	24.26	25.49	24.77	22.73	24.21	-1.18
อื่นๆ	88.66	90.60	91.01	89.28	90.38	0.24
รวม	466.63	484.33	492.70	493.84	502.20	1.68

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

ตารางที่ 3 ปริมาณการผลิตนมผงขาดมันเนยในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 – 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	1.250	1.550	1.751	1.785	1.675	7.54
สหรัฐอเมริกา	0.956	1.047	1.029	1.049	1.085	2.58
อินเดีย	0.490	0.520	0.540	0.540	0.570	3.46
นิวซีแลนด์	0.404	0.415	0.410	0.414	0.420	0.76
ออสเตรเลีย	0.215	0.205	0.266	0.238	0.240	3.76
บราซิล	0.151	0.154	0.155	0.153	0.157	0.72
อื่นๆ	0.585	0.621	0.658	0.648	0.646	2.44
รวม	4.051	4.512	4.773	4.827	4.793	4.12

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

1.1.2 การตลาด

1) ความต้องการบริโภค ปี 2556 - 2560 ความต้องการบริโภคน้ำนมของประเทศต่าง ๆ โดยรวมมีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.36 ต่อมาในปี 2560 มีความต้องการบริโภค 183.85 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 181.05 ล้านตันของปี 2559 ร้อยละ 1.55 อินเดียเป็นประเทศที่บริโภคน้ำนมสูงที่สุด คือ 65.20 ล้านตัน รองลงมา ได้แก่ สหภาพยุโรป 33.55 ล้านตัน และสหรัฐอเมริกา 26.50 ล้านตัน

ตารางที่ 4 ปริมาณการบริโภคน้ำนมในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 - 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
อินเดีย	54.40	27.00	59.75	62.75	65.20	4.69
สหภาพยุโรป	33.80	34.07	33.80	33.60	33.55	-0.29
สหรัฐอเมริกา	27.33	27.06	26.79	26.52	26.50	-0.82
จีน	14.35	15.15	15.36	14.60	14.70	0.11
บราซิล	9.04	9.66	10.93	10.14	10.95	4.41
รัสเซีย	10.15	9.86	9.5	19.15	8.90	-3.32
อื่นๆ	24.45	24.73	24.72	24.29	24.05	-0.51
รวม	173.52	177.53	180.85	181.05	183.85	1.36

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

ความต้องการบริโภคนมผงขาดมันเนยในช่วงปี 2556 - 2560 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 3.28 ต่อปี ในปี 2560 มีการบริโภครวม 4.03 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 3.72 ล้านตัน ของปี 2559 ร้อยละ 8.33 ประเทศที่มีการบริโภคสูงสุด คือ สหภาพยุโรป มี ปริมาณการบริโภค 1.01 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ อินเดีย 0.58 ล้านตัน และสหรัฐอเมริกา 0.44 ล้านตัน

ตารางที่ 5 ปริมาณการบริโภคนมผงขาดมันเนยในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 - 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	0.848	0.887	0.981	0.865	1.014	3.38
อินเดีย	0.400	0.446	0.492	0.531	0.575	9.42
สหรัฐอเมริกา	0.424	0.458	0.487	0.448	0.435	0.29
เม็กซิโก	0.253	0.258	0.314	0.338	0.350	9.63
จีน	0.289	0.300	0.244	0.223	0.265	-4.59
อินโดนีเซีย	0.222	0.215	0.202	0.204	0.209	-1.72
อื่นๆ	1.052	1.028	1.064	1.113	1.178	3.10
รวม	3.488	3.592	3.784	3.722	4.026	3.28

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

2) การส่งออก นมผงขาดมันเนยเป็นผลิตภัณฑ์นมส่งออกที่สำคัญ ในช่วงปี 2556 - 2560 การส่งออกนมผงขาดมันเนย ของประเทศที่สำคัญมีอัตราเพิ่มร้อยละ 3.89 ต่อปี ในปี 2560 มีการส่งออกรวม 2.11 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 2.00 ล้านตัน ของปี 2559 ร้อยละ 5.50 ประเทศที่ส่งออกนมผงขาดมันเนยมากที่สุด คือ สหภาพยุโรป ส่งออกปริมาณ 0.68 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา 0.64 ล้านตัน และนิวซีแลนด์ 0.41 ล้านตัน โดยสหรัฐอเมริกาได้เปรียบการแข่งขันมากกว่า สหภาพยุโรป เนื่องจากค่าเงินของสหภาพยุโรปแข็งตัวมากกว่า

ตารางที่ 6 ปริมาณการส่งออกนมผงขาดมันเนยในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 - 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	0.407	0.648	0.692	0.574	0.675	9.31
สหรัฐอเมริกา	0.555	0.544	0.560	0.593	0.638	3.72
นิวซีแลนด์	0.392	0.383	0.411	0.444	0.410	2.40
ออสเตรเลีย	0.119	0.164	0.201	0.163	0.165	6.69

เบลารุส	0.096	0.092	0.122	0.111	0.105	3.74
แคนาดา	0.013	0.013	0.014	0.024	0.045	36.30
อื่นๆ	0.177	0.124	0.083	0.087	0.076	-18.50
รวม	1.759	1.968	2.083	1.996	2.114	3.89

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

(3) การนำเข้า ในช่วงปี 2556 - 2560 การนำเข้านมผงขาดมันเนยของประเทศที่สำคัญ มีอัตราเพิ่ม ร้อยละ 3.47 ต่อปี โดยในปี 2560 มีปริมาณนำเข้ารวม 1.32 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 1.25 ล้านตัน ของปี 2559 ร้อยละ 5.60 ประเทศที่นำเข้า มากที่สุด คือ ประเทศเม็กซิโก นำเข้าปริมาณ 0.30 ล้านตัน รองลงมา ได้แก่ จีน 0.23 ล้านตัน และอินโดนีเซีย 0.21 ล้านตัน

ตารางที่ 7 ปริมาณการนำเข้านมผงขาดมันเนยในประเทศที่สำคัญของโลก ปี 2556 - 2560

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	2556	2557	2558	2559	2560*	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
เม็กซิโก	0.198	0.203	0.259	0.286	0.300	12.46
จีน	0.235	0.253	0.200	0.184	0.225	-3.97
อินโดนีเซีย	0.225	0.215	0.205	0.205	0.210	-1.84
ฟิลิปปินส์	0.113	0.093	0.100	0.185	0.170	16.24
อัลจีเรีย	0.120	0.168	0.136	0.119	0.130	-1.83
รัสเซีย	0.131	0.103	0.120	0.128	0.130	2.04
อื่นๆ	0.126	0.143	0.167	0.146	0.155	4.45
รวม	1.148	1.178	1.187	1.253	1.320	3.47

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : Dairy, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, July 2017

1.2 ของไทย

1.2.1 การผลิต

ปี 2556 - 2560 จำนวนโคนมทั้งหมดมีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.35 ต่อปี โดยในปี 2560 (ณ วันที่ 1 มกราคม) มีจำนวน 645,495 ตัว เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ซึ่งมีจำนวน 622,892 ตัว ร้อยละ 3.63 และจำนวนแม่โครีดนมมีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.77 ต่อปี โดยในปี 2560 มีแม่โครีดนม 269,397 ตัว เพิ่มขึ้นจาก 265,218 ตัว ของปี 2559 ร้อยละ 1.58 ส่วนผลผลิตน้ำนมดิบ ในช่วงปี 2556-2560 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.13 ต่อปี โดยปี 2560 มีผลผลิต 1,197,658 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 1,161,102 ตัน ของปี 2559 ร้อยละ 3.15 เนื่องจากลูกโคนมเกิดใหม่ในรอบปี และจำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ยในรอบปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากแม่ โควสาวที่เข้ามาทดแทน รวมทั้งราคาน้ำนมดิบอยู่ในเกณฑ์ดี จึงจูงใจให้เกษตรกรมีการพัฒนาการเลี้ยงโคนมโดยการบริหารจัดการ ฟาร์มที่เป็นระบบตามมาตรฐานฟาร์มที่ดีและมีประสิทธิภาพในการเลี้ยง อีกทั้งปัญหาโรคระบาดคลี่คลายใน ทิศทางที่ ดีขึ้น ทำให้มีอัตราการให้น้ำนมสูงขึ้นและน้ำนมดิบมีคุณภาพดีขึ้น

1.2.2 การตลาด

(1) ความต้องการบริโภค ผลผลิตน้ำนมดิบของไทยใช้สำหรับบริโภคภายในประเทศ ทั้งหมดปี 2556 - 2560 ความต้องการ บริโภคนมมีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.13 ต่อปี โดยในปี 2560 มีปริมาณการ บริโภคนม 1,197,658 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 1,161,102 ตัน ของปี 2559 ร้อยละ 3.15

ตารางที่ 8 จำนวนโคนมและผลผลิตน้ำนมดิบของไทย ปี 2556 - 2561

รายการ	2556	2557	2558	2559*	2560*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	2561**
โคนมทั้งหมด ณ 1 ม.ค. (ตัว)	589,779	591,642	600,563	622,892	645,495	2.35	660,155
แม่โครีดนม ณ 1 ม.ค. (ตัว)	243,991	245,974	259,793	265,218	269,397	2.77	276,321
ผลผลิตน้ำนมดิบ (ตัน)	1,097,058	1,111,481	1,157,493	1,161,102	1,197,658	2.13	1,233,483
อัตราการให้นมของ แม่โค (กก./ตัว/วัน)	12.32	12.38	12.20	12.18	12.18	-0.51	12.23
การบริโภคนม (ตัน)	1,097,058	1,111,481	1,157,493	1,197,658	1,197,658	2.13	1,233,483

หมายเหตุ : * ข้อมูลเบื้องต้น ** คาดคะเน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรการเกษตร

(2) การส่งออกผลิตภัณฑ์นม ไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่ได้จากการนำเข้าผลิตภัณฑ์นมเพื่อมา ใช้ผลิตผลิตภัณฑ์นมประเภทอื่น ๆ แล้วส่งออก สินค้าส่งออกส่วนมากมีสภาพเป็นครีมหรือนมผงในรูปของเหลวหรือข้นเต็ม น้ำตาล เนยที่ได้จากนม นมผงขาดมันเนย นมข้นหวาน นมเปรี้ยว โยเกิร์ต เป็นต้น และเป็นการส่งออกไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น กัมพูชา สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ สเปน ลาว และเมียนมาร์ โดยในปี 2560 มีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 171.990 ตัน มูลค่า 7.282 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่ส่งออก 166,488 ตัน มูลค่า 7,099 ล้านบาท ร้อยละ 3.30 และ ร้อยละ 2.58 ตามลำดับ

(3) การนำเข้าผลิตภัณฑ์นม ไทยนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมต่าง ๆ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก นมผงขาดมันเนยเป็น ผลิตภัณฑ์นมนำเข้าที่สำคัญ และยังคงมีส่วนการนำเข้า สูงกว่าผลิตภัณฑ์นมนำเข้าอื่นๆ เพราะสามารถนำมาใช้ ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ผลิตนมพร้อมดื่ม นมข้น ขนมหัง ไอศกรีม โยเกิร์ต นมข้นหวาน ลูกกวาด และชีสโกแลต เป็นต้น ในปี 2560 มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 235,745 ตัน มูลค่า 20,694 ล้านบาท เป็นนมผงขาดมันเนย 56,594 ตัน มูลค่า 4.741 ล้านบาท โดยนำเข้าผลิตภัณฑ์นมทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่นำเข้า 228,736 ตัน มูลค่า 16,415 ล้านบาท ร้อยละ 3.06 และร้อยละ 26.07 ตามลำดับ

(4) ราคา ในปี 2560 ราคาน้ำมันดิบที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.09 บาท สูงขึ้นเล็กน้อยจาก 18.02 บาท ของปี 2559 ร้อยละ 0.39 เนื่องจากมีการประกาศใช้มาตรฐานการรับซื้อน้ำมันโค ณ ศูนย์รวบรวมน้ำมันดิบ ควบคู่กับประกาศราคา กลางรับซื้อน้ำมันโค ณ ศูนย์รวบรวมน้ำมันดิบ โดยมีผลบังคับ

ใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ เกษตรกรมีการปรับปรุงคุณภาพน้ำมันดิบให้ดีขึ้น

ตารางที่ 9 ต้นทุนการนํานมดิบ และราคา ปี 2556 – 2560

ปี	ต้นทุนนํานมดิบ (บาท/กก.)	ราคาเกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	ราคาหน้าโรงงาน (บาท/กก.)	ราคาอาหารชั้น (บาท/กก.)
2556	15.34	16.92	18	10
2557*	15.62	16.91	18.00/19.00	10.36
2558	14.17	17.74	19.00	11.42
2559	14.74	18.02	19.00	11.92
2560**	14.86	18.09	19.00	11.90

หมายเหตุ : * มีการปรับราคากลางรับซื้อน้ำมันหน้าโรงงานระหว่างปี ** ประเมินการ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 10 ปริมาณและมูลค่าขนมและผลิตภัณฑ์นมส่งออกของไทย ปี 2556 – 2560

ปี	นมผงขาดมันเนย		นมและผลิตภัณฑ์นม		รวม	
	ตัน	พันบาท	ตัน	พันบาท	ตัน	พันบาท
2556	695	113,385	116,893	5,429,212	117,588	5,542,597
2557	791	116,927	130,689	5,740,105	131,480	5,857,032
2558	1,884	134,451	147,869	6,456,358	149,7563	6,590,809
2559	8,075	418,514	158,413	6,680,893	166,488	7,099,407
2560*	10,320	577,449	161,670	6,704,486	171,990	7,281,935
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	116.39	57.32	8.77	5.91	10.48	7.66

หมายเหตุ : * ประมาณการ

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 11 ปริมาณและมูลค่าขนมและผลิตภัณฑ์นมนำเข้าของไทย ปี 2556 – 2560

ปี	นมผงขาดมันเนย		นมและผลิตภัณฑ์นม		รวม	
	ตัน	พันบาท	ตัน	พันบาท	ตัน	พันบาท
2556	59,819	7,552,436	128,615	12,256,964	188,434	19,809,400
2557	62,526	8,815,525	150,845	17,121,088	213,371	25,936,613
2558	82,449	7,023,487	160,895	12,790,870	243,344	19,814,357
2559	58,350	4,320,808	170,386	12,094,055	228,736	16,414,863
2560*	56,594	4,741,068	179,151	15,953,039	235,745	20,694,107
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	-1.78	-15.16	8.16	1.81	5.31	-363

หมายเหตุ : * ประมาณการ

ที่มา : กรมศุลกากร

2. แนวโน้มสถานการณ์ปี 2561

2.1 ของโลก

2.1.1 การผลิต

ปี 2561 คาดว่าจำนวนโคนมและผลผลิตนํ้านมดิบของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตที่สำคัญขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่มากนัก จากราคานํ้านมดิบและผลิตภัณฑ์นมที่สูงขึ้น รวมทั้งการผลิตนมของนิวซีแลนด์ที่เพิ่มขึ้นจากจำนวนโคนมที่เพิ่มขึ้นและสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย ประกอบกับราคา อยู่ในเกณฑ์ดี แม้ว่าการผลิตนมในประเทศออสเตรเลียจะมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย และราคา นํ้านมดิบที่เกษตรกรขายได้ลดลง แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของโลกมากนัก

2.1.2 การตลาด

(1) ความต้องการบริโภค ปี 2561 คาดว่าการบริโภคนํ้านมและผลิตภัณฑ์นมของโลกจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากปริมาณ ผลผลิตนํ้านมดิบของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และความต้องการนำเข้าของประเทศจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้า รายใหญ่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นผลจากความต้องการภายในประเทศถึงจุดอิ่มตัว

(2) การส่งออก ปี 2561 คาดว่าการส่งออกนมผงขาดมันเนยของโลกจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้ส่งออกหลักมีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น

(3) การนำเข้า 2561 คาดว่าการนำเข้านมผงขาดมันเนยของโลกจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าหลักยังคงมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นแม้ว่าจะมีอัตราที่ลดลง ได้แก่ ประเทศเม็กซิโก จีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

2.2 ของไทย

2.2.1 การผลิต

ปี 2561 คาดว่าจำนวนโคนมและผลผลิตนํ้านมดิบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการขยายตัวตามธรรมชาติของฝูงโค ออกจากเลี้ยงโคนมในปัจจุบันมีการบริหารจัดการฟาร์มที่เป็นระบบตามมาตรฐานฟาร์มที่ดีและมีประสิทธิภาพในการเลี้ยงมากขึ้น ประกอบกับกรมปศุสัตว์มีนโยบายพัฒนาคุณภาพนํ้านมโค เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ใน การพัฒนาคุณภาพนํ้านมดิบ และลดต้นทุนการผลิต โดยเน้นไปที่อาหารในการเลี้ยงโคนม ซึ่งจะส่งผลให้นํ้านมดิบมี ปริมาณเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น โดยในปี 2561 คาดว่ามีจำนวนโคนมทั้งหมด (ณ วันที่ 1 มกราคม) 660,155 ตัว เพิ่มขึ้น จาก 645,495 ตัว ของปี 2560 ร้อยละ 2.27 และมีจำนวนแม่โครีดนม 276,321 ตัว เพิ่มขึ้นจาก 269,397 ตัว ของปี 2560 ร้อยละ 2.57 ส่วนผลผลิตนํ้านมดิบในปี 2561 คาดว่ามีปริมาณ 1.233.483 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 1,197,658 ตัน ของปี 2560 ร้อยละ 2.99

2.2.2 การตลาด

(1) ความต้องการบริโภค ปี 2561 คาดว่าความต้องการบริโภคนมจะเพิ่มขึ้น จากการบริโภคนมในตลาดนมพาณิชย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าตลาดนมโรงเรียนซึ่งเป็นตลาดหลักจะมีปริมาณลดลง โดยในปี 2561 คาดว่ามีปริมาณการบริโภค 1,233,483 คัน เพิ่มขึ้นจาก 1,197,658 คัน ของปี 2560 ร้อยละ 2.99

(2) การส่งออก-การนำเข้า ปี 2561 คาดว่าการส่งออก - การนำเข้าผลิตภัณฑ์นมจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ประกอบการในตลาดนมพาณิชย์มีการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อมุ่งขยายตลาดส่งออก

(3) ราคา ปี 2561 คาดว่าราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้จะสูงขึ้นจากปี 2560 เนื่องจากเกษตรกรมีการปรับปรุงคุณภาพ น้ำนมดิบให้ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล

2.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต

2.3.1 นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันมุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานฟาร์มและการพัฒนาคุณภาพน้ำนมดิบให้ได้มาตรฐานและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค เกษตรกรจึงต้องมีการบริหารจัดการฟาร์มเพิ่มขึ้น ทั้งปรับปรุงแบบการเลี้ยง การจัดการโรงเรือน และการให้อาหารที่ดี เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตและพัฒนาคุณภาพน้ำนมดิบให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตน้ำนมโคของเกษตรกรเพิ่มขึ้น แต่ในทางกลับกันเกษตรกรก็จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้นเพราะราคาขึ้นอยู่กับคุณภาพน้ำนมดิบ อย่างไรก็ตามเกษตรกรรายย่อยบางรายอาจตัดสินใจเลิกอาชีพการเลี้ยงโคนม เพราะไม่สามารถบริหารจัดการฟาร์มให้ได้มาตรฐาน ฟาร์มที่ดีได้ เนื่องจากต้องใช้งบลงทุนสูง

2.3.2 ปัญหาด้านโรคต่าง ๆ เช่น ปัญหาเต้านมอักเสบ ทำให้คุณภาพน้ำนมดิบต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งจะส่งผลต่อราคา น้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับ และโรคปากและเท้าเปื่อยซึ่งยังพบการระบาดอยู่เป็นระยะๆ แม้จะมีมาตรการเพื่อควบคุมและ ป้องกัน แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมไม่ให้เกิดโรคในฟาร์มเกษตรกรได้ทั้งหมด ซึ่งเมื่อเกิดโรคเกษตรกรก็ไม่สามารถส่งนม ขายได้ ทำให้สูญเสียรายได้

2.3.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของโคนม ทำให้ผลผลิตน้ำนมดิบของเกษตรกรมีความผันผวน ซึ่งจะส่งผลให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่แน่นอน

2.3.4 การขาดทายาทสืบทอด เนื่องจากคนรุ่นใหม่เห็นว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่เหนื่อยเพราะต้องทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด แม้จะมีรายได้สูงกว่าการทำอาชีพเกษตรกรอื่นหรือการทำงานบริษัทก็ตาม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคนมให้มีความน่าสนใจและมีคุณค่าเพื่อจูงใจให้คนรุ่นใหม่อยากที่จะสานต่ออาชีพนี้

3. สถานการณ์โคนมของจังหวัดเชียงใหม่

3.1 การผลิต

3.1.1 จำนวนโคนมของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553-2561 มีอัตราการเลี้ยงที่เติบโตต่อเนื่อง ดังนี้ ปี 2553 มีจำนวนโคนม 28,672 ตัว ปี 2554 มีจำนวนโคนม 31,569 ตัว ปี 2555 มีจำนวนโคนม

35,932 ตัว ปี 2556 มีจำนวนโคนม 37,739 ตัว ปี 2557 มีจำนวนโคนม 43,668 ตัว ปี 2558 มีจำนวนโคนม 40,187 ตัว ปี 2559 มีจำนวนโคนม 30,667 ตัว ปี 2560 มีจำนวนโคนม 42,932 ตัว ปี 2561 มีจำนวนโคนม 49,796 ตัว (ที่มา : ระบบทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์รายครัวเรือน กรมปศุสัตว์)

3.1.2 จำนวนโคนมเปรียบเทียบกับจังหวัดในเขต 5 ปี 2561 จังหวัดเชียงใหม่มีการเลี้ยง ร้อยละ 59.41 ของจำนวนโคนมทั้งหมดในพื้นที่เขต 5 (49,796 ตัว) มากเป็นอันดับที่ 1 อันดับที่ 2 คือ จังหวัด ลำพูน ร้อยละ 29.83 ของจำนวนโคนมทั้งหมดในพื้นที่เขต 5 (24,999 ตัว) อันดับที่ 3 คือ จังหวัดเชียงราย ร้อยละ 6.27 ของจำนวนโคนมทั้งหมดในพื้นที่เขต 5 (5,259 ตัว) (ที่มา : กรมปศุสัตว์)

3.1.3 ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2561 ในจังหวัดเชียงใหม่มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งสิ้น 1,531 ราย เกษตรกรมีการรวมตัวกันตั้งสถาบันเกษตรกร ประกอบด้วย สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนม 10 สหกรณ์ บริษัทเอกชนที่ประกอบการเลี้ยงโคนมและรับซื้อน้ำนมดิบ 2 บริษัท มีโคนม 3,799 ตัว ในจำนวนนี้เป็นแม่รีด โคนม 18,535 ตัว ผลิตน้ำนมดิบได้เฉลี่ย 6,698.038 กิโลกรัม/เดือน

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลการเลี้ยงโค ผลผลิตนม รายสหกรณ์/บริษัท ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

สหกรณ์/บริษัท	จำนวนโคทั้งหมด (ตัว)	โครีดนม (ตัว)	โคทราย (ตัว)	โคสาวท้อง (ตัว)	สมาชิกทั้งหมด (คน)	ศูนย์รับน้ำนมดิบ (ศูนย์)	ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย (กก./วัน)
สหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด	5,839	2,518	644	544	136	3	31,002
สหกรณ์โคนมแม่ใจ จำกัด	2,288	924	225	233	67	1	10,814
สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด	5,508	1,567	401	319	69	1	17,473
สหกรณ์โคนมแม่ออน จำกัด	4,919	2,434	421	402	137	1	26,694
สหกรณ์โคนมสันกำแพง (ป่าตึง-ห้วยหม้อ จำกัด)	2,538	1,912	421	503	95	1	25,154
สหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ จำกัด	14,769	6,127	512	1,248	226	1	79,022
สหกรณ์โคนมฝาง จำกัด	224	100	1,180	19	5	1	576
สหกรณ์โคนมผาตั้ง จำกัด	2,859	1,015	234	411	56	1	10,391
สหกรณ์โคนมศรีดงเย็น จำกัด	1,290	437	193	160	27	1	5,352
สหกรณ์โคนมทริภูมูชัย จำกัด	1,478	631	141	152	30	2	6,902
บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด (มหาชน)	11,708	4,849	1,133	1,256	224	5	57,639
บริษัท ทีเค แดรี่โกลด์ จำกัด	5,807	2,394	570	573	114	3	29,438

3.2 การตลาด

ราคาน้ำนมเป็นไปในทิศทางเดียวกับของประเทศ

ผลการวิเคราะห์ SWOT analysis

จุดแข็ง (Strengths)

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้ความสำคัญในเรื่องการป้องกันโรคในโคนม
2. เกษตรกรมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ จากการเลี้ยงโคนมที่ยาวนาน
3. พันธุ์โคนมที่เลี้ยงเป็นพันธุ์ลูกผสมที่มีความเหมาะสมต่อภูมิอากาศของประเทศไทย ให้นมมาก ไขมันสูง ทนต่อสภาพอากาศร้อนได้ดี
4. ได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นอย่างดี เช่น การบริการทางสัตวแพทย์ , ผสมเทียม, การเคลื่อนย้ายโคนมออกจากพื้นที่และเตรียมอาหารสัตว์สำรอง
5. การพัฒนาพันธุ์โคนมด้วยวิธีผสมเทียมเท่านั้น ทำให้สามารถยกระดับพันธุ์โคนมพันธุ์ดีได้อย่างรวดเร็ว และปลอดภัยจากโรคแท้งติดต่อ
6. ฟาร์มได้รับการรับรองเป็นฟาร์มปลอดโรควัวโรค โรคแท้งติดต่อ และได้รับการขึ้นทะเบียนเบอร์หูแห่งชาติโคนมทุกฟาร์ม
7. เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์อย่างเข้มแข็ง
8. เกษตรกรมีอาชีพเสริม เช่น การปลูกหญ้าเนเปียร์ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
9. มีการประกันราคาน้ำนมขั้นต่ำที่เกษตรกรอยู่ได้
10. มีสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศเหมาะสมในการเลี้ยงโคนม
11. มีวัตถุดิบทั้งอาหารข้นและอาหารหยาบ (จากโรงงานแปรรูปที่คั้ตั้งในพื้นที่ใกล้เคียง)
12. มีแหล่งวิชาการบริการในพื้นที่ทั้ง หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา
13. มีผู้ประกอบการและแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบอยู่ในพื้นที่ลดปัญหาค่าใช้จ่ายในการขนส่งระยะทางไกลๆ
14. บางสหกรณ์มีมาตรการ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีความชัดเจน มาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก สามารถบังคับใช้จริง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม
15. บางสหกรณ์มีการทำ MOU กับโรงงานแปรรูปน้ำนมดิบ และร่วมกับการทำข้อตกลงให้สมาชิกทำการผสมโค เพื่อให้ไม่ให้มีลูกเกิดในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน เพื่อแก้ปัญหานม ล้นช่วงปิดเทอม
16. บางสหกรณ์มีการสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อสหกรณ์ (ร้านที่ซื้อนมสหกรณ์ไปเพื่อจำหน่าย จะมีการให้ติดป้ายของสหกรณ์หน้าร้าน)
17. บางสหกรณ์ มีการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จ คุณภาพน้ำนมดิบมีคุณภาพสูงมีการ
18. จัดการระบบฐานข้อมูลที่ดี และเป็นปัจจุบัน
19. บางสหกรณ์มีการรวมกลุ่มเลี้ยงโคเพศเมีย เพื่อลดต้นทุนการสร้างแม่โคพันธุ์ดี และมีการเจริญเติบโตสมบูรณ์ตามสายพันธุ์
20. ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบทุกแห่งได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้อง ขาดการป้องกันโรค/biosecurity
2. ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์/การสำรองพืชอาหารสัตว์
3. สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม
4. ขาดบุคลากรทางสัตวแพทย์
5. ปัญหาโรงเรือน/พื้นที่เลี้ยงโคนมไม่เหมาะสม
6. ขาดการบูรณาการระหว่างรัฐ/เอกชน/เกษตรกร
7. ขาดการสืบสานต่ออาชีพเกษตรกร
8. ขาดการบริหารสหกรณ์แบบมืออาชีพ
9. ขาดการใช้การจัดการเชิงรุก (IT)
10. ขาดความมั่นคง/ระบบประกันชีวิตโคนม
11. มีผู้ค้ำมนอกระบบ
12. ขาดการขยายและต่อยอดธุรกิจ

โอกาส (Opportunities)

1. สามารถทำเป็นอาชีพหลักและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอย่างยั่งยืน
  2. เป็นแหล่งผลิตลูกโคนมสายพันธุ์ดี แม้โคนมสามารถผลิตน้ำมากขึ้นจากการปรับปรุงพันธุ์จากเอกชนหรือรัฐบาล
  3. น้ำนมดิบเป็นที่ต้องการของตลาดและราคาน้ำนมดิบราคาดี ราคาต้นทุนการผลิตที่น้อยกว่าเดิม
- เกษตรกรโคนมมีรายได้ดีขึ้น
4. บางแห่งสามารถหาวัตถุดิบอาหารหยาบสามารถหาได้ในท้องถิ่น
  5. มีการขยายตัวของ การเลี้ยงไปสู่ชนบทเพิ่มมากขึ้น
  6. รัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนหันมาบริโภคนมโคให้มากขึ้น
  7. กระตุ้นให้มีการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานฟาร์ม
  8. ศูนย์รับน้ำนมดิบตั้งอยู่ในพื้นที่ ลดต้นทุนในการขนส่ง และรักษาคุณภาพน้ำนม
  9. การได้รับสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โครงการบ่อแก๊สชีวภาพในครัวเรือน โครงการลดปัญหาหมอกควันโดยซื้อมูลโคไปผสมเศษไม้ใบหญ้า ขยะเศษเหลือด้านการเกษตร ไปทำปุ๋ยหมัก เพื่อนำไปแจกให้ประชาชนในพื้นที่ ชุดป้องกัน โรคน้ำยาพ่นฆ่าเชื้อโรคในฟาร์มเลี้ยงปศุสัตว์
  10. มีโอกาสขยายตลาดจากการเข้าสู่ AEC จะมีการสร้างโรงงานผลิตนม UHT และโรงงานผลิตนมผงเพิ่มขึ้น จึงน่าจะเป็นโอกาสในการประกอบอาชีพ
  11. ภาครัฐมีนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ ช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

อุปสรรค (Threats)

1. เกษตรกรบางรายยังประสบปัญหาการคมนาคม ไม่สะดวก
2. บางรายปลูกข้าวมีราคาต่ำกว่าปลูกหญ้า

3. ในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชน
4. สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน
5. เมื่อรัฐบาลเปิดการค้าเสรี ทำให้มีน้ำฝนจากต่างประเทศเข้ามาผลิตเป็นนมพร้อมดื่ม
6. เกษตรกรโคนมต้องเลิกเลี้ยงหรือย้ายฟาร์มออกจากพื้นที่จากข้อกำหนดบางประการที่ถูกรื้อถอนโดยท้องถิ่นหรือมลชน นั้นๆ
7. เงินทุน
8. กรณีเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติ ได้รับค่าชดเชยจากรัฐน้อยมาก
9. ราคาน้ำมันดิบของแต่ละศูนย์ฯ ไม่มาตรฐานเดียวกัน
10. นมข้นโรงแปรรูปไม่สามารถรับน้ำมันดิบได้ในช่วงปิดเทอม
11. ภัยการใช้สารเคมี เช่น หญ้าจากแหล่งพื้นที่สาธารณะ และจากผลผลิตจากอุตสาหกรรม (ผัก ข้าวโพด)
12. การเปิดการค้าเสรี (FTA) กับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ นมผงราคาถูกลงได้รับโควตานำเข้าประเทศเพิ่มมากขึ้น

ยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561- 2564)

วิสัยทัศน์

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเข้มแข็ง อุตสาหกรรมนมเชียงใหม่ก้าวไกล ได้มาตรฐานสากล

พันธกิจ

1. การวิจัย พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้การเลี้ยงโคนมให้เกษตรกร
2. การปรับปรุงและพัฒนาแม่พันธุ์โคนมของเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
3. การเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกร และองค์กรโคนม
4. การพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน
5. การส่งเสริมการบริโภคนมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์นม ให้สามารถแข่งขันได้
6. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และองค์กรโคนม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบอุตสาหกรรมนมของจังหวัดเชียงใหม่ให้ยั่งยืน เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง ในอุตสาหกรรมนมของจังหวัดเชียงใหม่ มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสามารถแข่งขันในระดับภูมิภาค และอาเซียน
2. เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำนมโคให้มีเสถียรภาพ และมีคุณภาพ
3. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรโคนม และบูรณาการการบริหารจัดการอุตสาหกรรมนมของ จังหวัดเชียงใหม่

เป้าประสงค์

1. น้ำนมที่ผลิตได้จากจังหวัดเชียงใหม่ มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล เป็นที่ต้องการของตลาดทั้ง ภายในและภายนอกประเทศ
2. อาชีพที่เกี่ยวข้องกับระบบอุตสาหกรรมนม เป็นอาชีพที่ทำรายได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

ตัวชี้วัด

ระยะเวลาดำเนินการ

5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565)

ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้โคนมทั้งระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและองค์กรโคนม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการแปรรูปน้ำนมโคและผลิตภัณฑ์ ให้ได้ มาตรฐานสากลและเป็นที่ต้องการของตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาการตลาดให้น้ำนมโคและผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้โคนมทั้งระบบ

- กลยุทธ์ที่ 1 การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่ดีและเหมาะสมกับพื้นที่
- กลยุทธ์ที่ 2 การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์รวมทั้งบรรจุภัณฑ์
- กลยุทธ์ที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการของตลาดและแนวโน้มสถานการณ์เกษตรปลอดภัยทั้งในและต่างประเทศ
- กลยุทธ์ที่ 4 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่
- กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบฐานข้อมูล สารสนเทศ เกี่ยวกับการวิจัยพัฒนาการตลาดเกษตรกร และผู้ประกอบการ
- กลยุทธ์ที่ 6 วิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร
- กลยุทธ์ที่ 7 การจัดทำข้อมูลและระบบการเข้าถึงฐานข้อมูลโคนมทั้งระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและองค์กรโคนม

- กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรม
- กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ
- กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนางค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ
- กลยุทธ์ที่ 4 สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และองค์กรโคนม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มศักยภาพการผลิตน้ำนมโคให้ได้มาตรฐานสากล

- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GFM / GAP/ ปศุสัตว์อินทรีย์)
- กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต ตามเกณฑ์มาตรฐาน/ เกณฑ์นมคุณภาพสูง เพื่อส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก
- กลยุทธ์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการจัดการฟาร์มโคนม
- กลยุทธ์ที่ 4 มาตรการการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคระบาด
- กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการสร้างความมั่นคงทางอาหารโคนม (Feed center)
- กลยุทธ์ที่ 6 การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากฟาร์มโคนมและสนับสนุนให้นำระบบเกษตรวัสดุเหลือใช้ (Zero waste) มาใช้ประโยชน์ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและลดมลภาวะ
- กลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริมการใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและโรงงานสำหรับพัฒนาให้เป็นอาหารคุณภาพดีสำหรับโคนม

**ยุทธศาสตร์ที่ 4 การแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มน้ำนมโคและผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็น
ที่ต้องการของตลาด**

กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม (GMP HACCP ฮาลาล)

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการแปรรูปและการใช้ประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและรูปแบบการบริโภค

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และแนวทางการเก็บรักษาผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและรูปแบบการบริโภค

**ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาการตลาดให้น้ำนมโคและผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันกับ
ต่างประเทศได้**

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการตลาดซื้อขายล่วงหน้าทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการตลาด ด้วยช่องทางและสื่อที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างแบรนด์สินค้าและส่งเสริมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมการตลาด

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการตลาดหรือสถานที่จำหน่ายสินค้าปศุสัตว์ในพื้นที่ และเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 6 การรณรงค์ส่งเสริมการบริโภค